

РЕЦЕНЗІЇ

Петро Іванишин

(м. Дрогобич)

**Шевченкові «Гайдамаки» у тенденційному дешифруванні:
метакритична репліка**

Грабович Г. Шевченкові «Гайдамаки»: поема і критика / Г. Грабович ; наук. ред. Олесь Федорук. – К. : Критика, 2013. – 356 с.

Увагу до праці Григорія Грабовича «Шевченкові «Гайдамаки»: поема і критика», що побачила світ у 2013-му, привернула не так бурхлива полеміка довкола Шевченківської премії 2016 року, як дивовижні перехвалювання цієї роботи та її творця кількома авторами (між ними – й «членкинями-кореспондентками» (o tempora, o mores!) академії наук). Студія, мовляв, «комплексно досліджує рецепцію твору і відтак форму, зміст і контексти самої поеми», «проф. Грабович запропонував цілу низку нових, свіжих ідей», «дослідник тут виявляє тонке відчуття й уміння дешифрувати саме біблійну закодованість тексту», «значення праці... не можливо переоцінити», взагалі ж, «Тарас Шевченко в книжках Грабовича постає як симпатична і приваблива постать», бо у цих працях – «високий професіоналізм, глибинне чуття художнього тексту і любов до Шевченка», а ще «радощі пізнання, екстаз творення» і под., тому, щоб ніхто не сумнівався, Шевченківська премія «не варта його мізинця».

Тут сама собою напрашується аналогія. Колись у Давньому Римі довкола багатих і амбітних людей, котрих називали «патронами», гуртувались бідні і залежні від них індивіди – «клієнти», що отримували від патрона різні преференції та винагороди в обмін на безоглядну підтримку. Можна припустити, що якби котрийсь із тих авторитарних лідерів написав книжку про «Гайдамаки», «критика» на неї з уст його клієнтів виглядала б саме так. Що ж, не зовсім втратили актуальність рядки одного галицького поета, написані ще в радянський час: «Олексю, братку, вже твої пістолі / В чужих коморах поржавіли досі. / Тепер у нас за кварту бараболі / Співати буде навіть безголосий».

На тлі запропонованих криптоклієнтами Г. Грабовича (за дивним збігом обставин – усі вони автори його газети «Критика») рапсодичної (оспівувальної) квазікритики увиразнюється потреба академічної

оцінки монографії гарвардського професора. Однак попередньо, у цьому розмислі, наважуся запропонувати зацікавленому читачеві лише кілька принагідних метакритичних міркувань, котрі, сподіваюсь, допоможуть йому більш адекватно сприймати «тонкі» трактування Т.Шевченка. (Глибше зацікавлених позицією автора відсилаю до своїх шевченкознавчих та полемічних досліджень.)

По-перше, у випадку Г. Грабовича ми маємо справу лише частково із академічним ученим, набагато більше його праць напряму залежать від сповідуваної політичної ідеології – ліберальної демократії, демолібералізму (чи неолібералізму). Звичайно, кожен гуманітарій має світогляд, а значить – ті чи інші політичні, релігійні, економічні тощо погляди та уподобання. Однак тут є два проблемні моменти. Насамперед, під час наукового дослідження прийнято керуватися не цими уподобаннями, а тими чи іншими науковими методами та методологіями, котрі забезпечують об'єктивність та вивіреність концепцій. Інакше – не пошук істини, а політична заангажованість керуватимуть науковим розумом. Однак американський дослідник рідко приховував власну політичну тенденційність саме у своїх наукових (начебто) текстах. Тому він постійно протиставляє себе як представника «модерного» і «ліберального» світу різним негативним, на його думку, ідейним явищам – «народницькому», «патріархальному», «традиційному», «нативістичному», «націоналістичному» та ін. Наприклад, у 1989 році («У пошуках великої літератури») автор чітко протиставляв «традиційне, авторитарне, до речі, ще далі народницьке світосприймання» лібералістичному, «вільноринковому».

Вже в інтерв'ю 1987 року Г. Грабович чітко окреслює себе як «постструктураліста». Тобто представника постмодерної методологічної течії, з її різновидами – деконструктивізмом, неофемінізмом, постмодерним постколоніалізмом та ін. Особливо симпатичним став для нього постмодерний метод деконструкції, покликаний «децентрувати» та «деканонізувати» того чи іншого національного класика чи певну традицію. Все це в сенсі академічного плюралізму можна було б сприйняти, якщо б ми у випадку постструктуралізму не мали справу із суто «ідеологічною» (як слушно окреслює постструктуралізм сам Грабович) критикою, котра на думку авторитетних фахівців (Р. Рорті, П. Бурдье, Е. Саїд, Б. Шоу, П. Андерсон, С. Квіт та ін.), була всього на всього квазінауковим вираженням, інструментом, фетишизацією політичної ідеології лібералізму (а значить, культурного імперіалізму, нігілізму, крайнього суб'єктивізму, монізму, цензури та ін.). У цьому випадку метод підміняє доктрина. Схоже у радянський час «методологія» марксизму-ленінізму

в науці була вираженням політичної ідеології комунізму (більшовизму). Перефразовуючи незабутнього Ілліча, не лише література, а й наука може стати суто партійним органом – «коліщатком і гвинтиком» якоїсь темної, поневолювальної справи.

Інший момент пов'язаний із суттю лібералізму, особливо новітнього, радикального. Справа в тому, що ця політична доктрина (як і комунізм чи псевдотрадиціоналізм) є імперським (переважно, серед великодержавних націй) або космополітичним (в основному серед колоній та неокolonій) світоглядним явищем. А це значить, що він спрямований на політичне, духовне та економічне поневолення народів і людини. Тому лібералізм рішуче негативно, деструктивно, хоч і не завжди явно, налаштований до нації, національних культур, національних ідентичностей, національних традицій, національних держав та ін., у тому числі, до національних письменників та літератур. Звідси, наприклад, часто згадувана в сучасності шевченкофобія в середовищі лібералів є лише формою політичної українофобії. Одним із основних методів лібералістичної денационалізації стає у духовній сфері політична міфологізація (тобто фальшування) дійсності через витворення хибних стереотипів. І про це не варто забувати. Як рівно ж варто враховувати і те, що у чистому вигляді така деструктивна, нігілістична настанова важко сприймається і суспільством, і науковим середовищем, тому її часто поєднують із конструктивними методологічними ідеями, що є цілком науковими й впливають саме із національної традиції. Є це і в Г. Грабовича, коли він епізодично, вимушено писав, переважно в ранніх роботах (див.: «Деякі теоретичні проблеми українського літературознавства», «Теорія та історія: «горизонт сподівань» і рання рецепція нової української літератури» та ін.), про «необхідність» «органічно-українського» стилю, про «націотворчий дискурс» в літературі, про існування літератури в «культурно-естетичному й суспільному коді», про те, що література є «еманацією та віддзеркаленням конкретної культури» та ін.

Із цього першого міркування випливає друге. І пов'язане воно із аберованим, викривленим, під впливом ідеології радикального лібералізму, сприйняттям та тлумаченням творчості й постаті Т. Шевченка в гарвардського дослідника. У книжці «Поет як міфотворець» (1982, 1991, 1998) він пропонує тлумачити Шевченка як самосуперечливого «міфотворця», антитрадиціоналіста, антимакулініста, «шамана», антиреволюціонера, антидержавника, «популіста», богоборця, розірваного між українським та російським світами маргінала, зрештою – космополітичного універсаліста, котрий, мовляв, начебто просувався від «етноцентричної настанови до

універсальних істин». Але при цьому «міф» Шевченка, хоч і «допоміг своєму народові знайти себе», виявився деструктивним, бо «залишив сумнівну соціально-політичну спадщину» й спричинив до «блокування раціональних видів мислення». Категорично не подобалось американському україністу й тлумачення Шевченка як письменника-націотворця, «батька свого народу.., котрий як ніхто до й після нього зазирнув у самі глибини національної душі й висловив її потреби, цінності». Отаку напрочуд «симпатичну і привабливу постать», за словами своїх шанувальників, малює із Т. Шевченка пан Григорій. Але це ще не все.

В інших студіях, зібраних у теж номінованому на Шевченківську премію збірнику «Шевченко, якого не знаємо» (2000, 2014), автор продовжує утверджувати свою політичну тенденцію на постмодерну деконструкцію («децентрування», десакралізацію та деканонізацію) творчості Т. Шевченка. Звідси – кидалось бездоказове припущення (ще 1979 року!) про «гомосексуальну орієнтацію» Кобзаря та представлення його як жертви сексуального насильства, на основі наявності жартівливого оголеного автопортрета робилось епохальне відкриття того, що Шевченко, виявляється, був «достеменною реальною людиною зі статтю» (наче хтось це колись заперечував чи приховував!), класичні інтерпретації трактувались як начебто примітивні, «громадські» (наприклад, Шевченко як «серцевина українського самоототожнення»), а космополітичні уславлювались як начебто єдино «інтелектуальні», крім того, різко критикувались пострадянські тлумачення Шевченка авторства І. Дзюби, І. Драча, М. Жулинського, В. Пахаренка, Є. Сверстюка, Вал. Шевчука за «національний і націоналістичний, антиімперський» пафос, за «встановлення... нового канонічного обличчя Шевченка», за «невідрадну традиційність» та інші уявні злочини перед лібералістичним каноном.

Трете міркування спонукає уважніше придивитись власне до праці «Шевченкові «Гайдамаки»». І тут впадає в око часте намагання професора приховати свою справжню суть за маскою дослідника-патріота, традиціоналіста і в чомусь народника. Від імені цієї нативістичної маски робляться певні висловлювання, котрі підважують, децентрують низку власних міфів про Т. Шевченка. Наприклад, автор, очевидно, не без впливу попередньої критики, змушений паралельно із терміном «міф» вживати більш коректне окреслення образів та ідей Кобзаря як «візій». Він зізнається, що від 2011-го року більше не думає, що «Гайдамаки» це «майже невдача» генія (що ж, краще пізно, ніж ніколи) (с. 15). Заперечуючи деякі свої попередні твердження, визнає наявність революціонізму в поета

(с. 160), «історичної візії» у «Гайдамаках» (с. 188), «візії України» та «реальної України» у «Кобзарі» (с. 236), присутність «майже політичної форми» в поемі (с. 237) та «протополітичного звучання» в поезії «Холодний Яр» (с. 337).

Та найприкметнішим є інше. Маска патріота змушує дослідника озвучити, в термінології самого професора, нечувано «ідеологічні», «примітивні», «партійні», «національно-екзистенціальні», «інструментальні», «політичні», «нативістичні», «праворадикальні», «наські», «патріархальні», «націоналістичні», «громадські», «традиційні», «нацреалістичні», «лжегерменевтичні» й «антинаукові» тези про націоцентричність та націотворчість поезії Т.Шевченка. Тому автор визнає, що поет таки мав вплив на «національне самоствердження українців» (націотворення!) (с. 48), що в центрі «Гайдамаків» лежить «нова візія того, що своє, рідне» (нативізм!) (с. 208), що головними темами поеми є «імперативи пам'яті та ствердження колективної ідентичності, самототожності» (традиціоналізм!) (с. 257), що у збірці «Три літа» поет «озвучує нове українське самоосмислення, нову колективну ідентичність» (націоцентризм!) (с. 342), а в «Гайдамаках» чітко показує, що «вища цінність, за яку варто віддати своє життя, існує, і це стражденна Україна» (націоналізм!) (с. 329). Просто якась суцільна й безпардонна націософія.

Але і це ще не все. Від далекого 1982-го року Г. Грабович рішуче заявляв про своє бажання заперечити хибні націоналістичні трактування Т. Шевченка як «національного пророка». Та в останній своїй студії таки змушений був, щоправда, без відкритого спростування власних попередніх тез (непомилні патрони не помиляються! та й клієнти вже встигли ті тези розхвалити до небес, незручно якось...), визнати (і то кілька разів!), що Шевченко таки є «національним поетом» і «пророком», бо його готовність «зійти, побачити і переказати затаєний зміст» «великого льоху колективних уявлень і пристрастей» «вимірює його силу, право на роль національного поета, пророка» (с. 343–344). Думки ці (тут доведеться розчарувати гламурних апологетів шановного професора) хоча, звичайно, не «нові» й не «свіжі», а типові, традиційні для українського шевченкознавства, проте цілком аргументовані, науково вивірені.

Однак, на жаль, тотально переважає в студії Г. Грабовича інший тип дискурсу – висловлювання без патріотичної маски, – покликаний не вивчати, а деконструювати, деформувати образи та ідеї Т.Шевченка з політичних позицій лібералістичної ідеології. Чого там тільки нема! Яке продемонстроване «тонке відчуття» й «уміння дешифрувати!» Самі

«радощі пізнання» й «екстаз творення»! Лише кілька прикладів. Виявляється, постколоніальне літературознавство й далі використовує ганебну парадигму «советизму-сталінізму» (с. 34–36), Шевченко не був «носієм колективного» і його голосом «не промовляє народ» (с. 65, 151), народництво мало «нативістичні та ксенофобські схильності» (знали б це Кониський, Нечуй чи Грінченко) (с. 104), поема «Гайдамаки» не є ні епічною, ні ліро-епічною, ні героїчною, ні історичною (с. 168, 183, 198, 216), не можна говорити про історичність, історіографію, історіософію чи націософію у творах Т.Шевченка (с. 190–191), сам Шевченко не є ні філософом, ні теологом, ні релігійним мислителем (ну що вже від репаного кріпака хотіти) (с. 307), осмислення минулого «цілих колективів» не є історією (с. 211), в поемі є «колективна пам'ять», але нема історії (с. 219, 221), поема роздвоєна на «літературний твір» і «міфічний код» (с. 193), авторський голос поеми роздвоєний на «кобзаря» і «поета», правда, їх важко розрізнити (с. 134 та ін.), Шевченко у поемі – «шаман», бо «викликає сили природи та потойбіччя» (с. 224), в поемі херем («священна розправа») змішується з «демонізмом» (с. 264, 265), «сакрум має природний нахил до екстремізму», а релігія «споріднена» із насильством (дісталось тут і юдеям, і католикам, і протестантам...) (с. 268), Гонти не є «над-героєм» (с. 294), вчинок Гонти не схожий на вчинки ні Авраама, ні Агамемнона, ні Брута (с. 302, 303, 326), «ядро етичного виміру» встановлює не «колективна мораль», а «вселюдське бачення добра і зла» (с. 308) та ін. Усе це, як і в попередніх студіях, найчастіше просто постулюється, тиражується й нав'язується читачеві без переконливих пояснень.

Інші міркування, що розгортаються у «міфічному плані» (с. 268), більш виразно стосуються дослідницького розуміння двох моментів: суті поеми, її ідей та ватажка повстання – Гонти. І обом їм не надто пощастило із адекватними оцінками. Усі гайдамаки, котрих, часто всупереч історичним реаліям, Т. Шевченко у своїй поемі (на це він і художній твір, а не підручник з історії!) зображає як зразкових борців за національну справу, називає «орлами», «синами», а Гонту – «мучеником праведним» і в наступних творах моделює як ідеальний тип національного провідника (особливо у «Холодному Ярі» чи «Великому льосі»), в Г. Грабовича отримують дещо інше трактування.

На думку американського професора, чин гайдамаків, зображений у поемі, не є героїзмом (мабуть, якимсь побутовим конфліктом на ґрунті алкоголю?), тому ні самі гайдамаки, ні Ярема, ні Гонти – не є героями. Шевченковий художній вимисел – вбивство Гонтою власних покатоличених синів – викликає у дослідника лише роздратоване риторичне запитання: «...який героїчний зміст можна вкласти в цей

вчинок?» (складається враження, що сам науковець із невимовною легкістю вже не одного свого нащадка прирізав і тому нічого надзвичайного в цьому не бачить) (с. 183, 184, 186). А оскільки Гонта, на свою біду, не Авраам, не Агамемнон і не Брут (тобто не праведник і не герой), а всі інші колеги-дослідники (крім Драгоманова, Куліша і раннього Франка, котрі цей вчинок засуджували) перебувають у «народницькій» чи «сталінській» парадигмі, то й наукових відповідей шукати не треба. Та й що там шукати, якщо Гонта явно репрезентує «образ упиря», котрого, як і інших гадаймаків, священна «присяга веде до гріха», котрий приносить в жертву своїх дітей «Нації» як «новітньому Молоху» (язичник, мабуть) і котрий, щоправда, згодом, і знову тільки в дослідницькій уяві (бо у самому творі цього й близько нема), начебто саморозмножується, бо «упир» раптом роздвоюється на «героя» й «анти-героя», на «мученика» й «упиря української історії» (с. 262, 268, 297, 272, 306). Просто якийсь постмодерний фільм жахів.

Схожі екстравагантні трактування отримали й самі «Гайдамаки». Однозначна суть їх увиразнюється наприкінці студії, коли дослідник твердить, що поема «майже непомітно» (воістину «тонке» формулювання!) «деконструює свою героїчність» (значить, якась героїчність там таки була?), що в ній «праведна кара» «через своє виконання» «перетворюється на щось пекельне, демонічне та гріховне, де кров замазує все» (с. 313). От лихо: не зумів Шевченко створити твір про якесь тихе безкровне героїчне і водночас праведне повстання... Сенс поеми віднаходить професор в «Епілозі»: «...такі жахіття не варті людської пам'яті...» (с. 314). Висновок загадковий, бо в поемі насправді йдеться про протилежне – гайдамаччина вартує на пам'ятання, однак нащадки-раби в обставинах, коли «кат панує», збайдужіли до національної справи, забули своїх героїв: «А унуки? Їм байдуже, / Жито собі сіють».

І нарешті дається на диво українолюбне й остаточне, правда, чомусь надмірно емоційне, публіцистичне як для незаангажованого «професіонала», трактування твору як «етнічної чистки»: «Питання варто поставити руба: якщо йдеться про етичний вимір, а не про колективні або колективістські уявлення, про «народну мораль» тощо, то різанина є різаниною і загальне винищення всіх із «ворожого табору», матерів і дітей, калік і старих, «шляхтяночок» і «жидівочок»..., тобто всього живого, ради «кари» – це вбивство і масакра, в сучасних поняттях – «етнічна чистка», а не етичний вчинок» (с. 310). Отак, «чистка» і все, оцінка гідна шевченкофобських опусів. Ну чого ще чекати від кровожерного «шамана»-«міфотворця»? Та й досліднику легше. Дав політичну оцінку під виглядом псевдоетичної, і не треба

шукати глибших сенсів у по-романтичному гіперболізованих образах поеми... Не треба осмислювати поняття інкультурації універсальних релігійних ідей, різних типів етик (як, наприклад, переконання й відповідальності у М. Вебера), інші етичні та релігійні теорії, котрі могли б пояснити, чи справді Тарас Григорович таку вже аморальну, антиетичну річ сотворив?.. Не треба також враховувати те, що начебто сам урочисто проголошував: «стражденна Україна» для Т. Шевченка є «вищою цінністю»... Правда, постає одне неприємне питання, чим така «свіжа» оцінка відрізняється від україножерських шовіністичних постулатів, популярних і серед «наських» «овечих натур», – «Гайдамаки не воины – / Розбойники, вори. / Пятно в нашей истории...» («Холодный Яр»), – котрі деміфологізував («Брешеш, людоморе!») ще сам поет?

Далі ще цікавіше. На думку Г. Грабовича, згодом Т. Шевченко хоч і вважав гайдамаків «синами», але «дистанціювався» від них, від їх справи, бо «не мав ілюзій» щодо «поразки і бруталності повстання» (с. 314). У своїй подальшій творчості поет начебто «вивільнюється» від «емоцій та пристрастей внутрішньої гайдамачини» (с. 347). Доказів, і це, на жаль, типово для «комплексних досліджень» гарвардського дослідника, не наводиться. Мовляв, шукайте самі...

Однак окрім епізодичного наукового й магістрального політичного потоків, у дослідженні можна помітити й інші дискурсивні струмки, котрі, хоча, напевно, й впливають з «екстазу творення», однак, на жаль, не підвищують якість мислення науковця. По-перше, йдеться про часту вторинність професорської думки, про явну залежність від апробованих концепцій інших дослідників, наприклад, теза про «дуалізм» запозичується Г. Грабовичем у Б. Навроцького (с. 186), а те, що «Гайдамаки» мають «драматичну структуру» позичено в О. Білецького (с. 272, 280) та ін. По-друге, американський дослідник насичує свою нарацію численними тавтологіями, тобто давно доведеними ідеями, котрі стали для шевченкознавства банальностями: Шевченко – «національний поет», «пророк», «Гайдамаки» не є суто історичною поемою, Україна для генія – «вища цінність» та ін. Добре, що автор ці положення не завжди заперечує, але навіщо видавати їх за своє «нове слово»? По-третє, науковець постійно озвучує взаємовиключні тези, тобто формує внутрішньо суперечливий, контрверсійний, еkleктичний тип висловлювання, що в науці прийнято вважати серйозним недоліком. Наприклад, говориться про «етичний вимір» поеми й водночас про те, що в ній нема «етики» чи «етичного питання» (с. 307–308), що Гонта зовсім не схожий на Авраама і водночас «вписується» в Авраамову роль батька (с. 326, 328), що в поемі зображена «етнічна

чистка» і водночас, що поема не є ксенофобська чи антисемітська (с. 310) і под.

Не згадуємо вже тут ширше про факти замовчування наукових опонентів. Наприклад, у першому розділі заявлений масштабний огляд критичних праць про «Гайдамаки» дається, всупереч академічній традиції, вельми вибірково, не аналізуються (а в другому розділі лише епізодично засуджуються) концептуальні шевченкознавчі студії С. Смаль-Стоцького, Д. Донцова, Є. Маланюка, Д. Бучинського, В. Барки, В. Пахаренка, Вал. Шевчука, Г. Клочека, Ю. Барабаша та ін. Найвні також мало коректні, навіть дифамаційні висловлювання супроти інакомислячих дослідників і маніпулятивні використання цитат із їхніх праць (Д. Донцова, Л. Білецького, Ю. Барабаша, В. Пахаренка та ін.). Наприклад, з позицій комісарської зверхності Грабович окреслює видатного українського літературознавця Леоніда Білецького «критиком-проповідником» (с. 295) і приписує йому «політичний екстремізм» (с. 297). Літературознавства, хай навіть полемічно загостреного, тут небагато, зате ці виловлювання вельми нагадують політичний донос. Але, знаю це не лише по собі, шановний професор та його однодумці мастаки доносів, тож дивуватися не треба (із секретами їх доносописательної майстерності можна ознайомитися в книжці «Агон, або Перипетії одного захисту»).

Не цілком складається і з «новаторством» – «новими» та «свіжими ідеями» – в студії автора. Бо якщо судження однієї із шанувальниць дослідника – «основна теза Грабовича полягає в тому, що поема «Гайдамаки» не є суто історичним твором» – є вірним, то це вельми сумно. Сумно, бо про цю «основну тезу» писало чимало авторитетних шевченкознавців і до цього видання. То в чому «свіжість»?

Якщо згадати інші оцінки групи криптоклієнтів пана професора, то не знати, чого у цій книжці більше – «високого професіоналізму», «глибинного чуття художнього тексту» чи «любові до Шевченка», але науковості, базованій на аргументах і логіці, їй трошки бракує. Тому назагал у тексті Грабовича домінує така впізнавана й невідраднa політична тенденційність, що закономірно й неминуче приводить до новітньої політичної міфологізації – фальсифікації «Гайдамаків» як поеми про «етнічну чистку», «екстремізм», «демонізм» гайдамаків-упирів, «гріховний» чин яких вартує тільки «забуття».

Усе це, звичайно, вельми розчарувало б, якщо сприймати студію Г. Грабовича як суто наукову розвідку, услід за (не)залежними від нього авторами. Однак наявність спотворених коментувань, перекручень, внутрішніх суперечностей із штучними реверансами у бік націоналістичної герменевтики, цілком уписують її в політичний дискурс

лібералістичного міфотворення. Якщо раніше поема «Гайдамаки» (як «майже невдача») дослідником розглядалась епізодично, то тепер, слідом за прикладом міркувань О.Забужко (поема – «міф українського національного пекла»), робиться спроба повноцінно вписати її в космополітично тлумачений «Шевченків міф України».

Однак постає ще одне делікатне питання. Звідки таке раптове, в останні роки, зацікавлення (із ритуальними національними поклонами) «Гайдамаками», їх факсимільне видання, організація шевченківської конференції та виставки у США та ін. проекти? Тут напрошується одне припущення, хоча не думаю, що канонізатори професора Г. Грабовича сприймуть його із захватом. Можливо, гарвардський патрон планував у ювілейний (2014-й) рік отримати все ще найбільш значущу серед «аборигенів» Шевченківську премію і таким чином не лише отримати загальнонаціональне визнання, а й легітимізувати свої далекі від українолюбства та шевченкознавства політико-космополітичні ідеї? Але, щоб це зробити, довелося стати на доволі слизький шлях нативістичного відступництва (ренегатства), протилежний ідеологічний приклад якого дотепно зобразив Т.Шевченко якраз у «Гайдамаках»:

Дарма праця, пане-брате:
Коли хочеш грошей
Та ще слави, того дива,
Співай про Матрьошу,
Про Парашу, радість нашу,
Султан, паркет, шпори, –
От де слава!

От, мабуть, хай і не заради «грошей» (утримувати цілу секту клієнтів і дев'ятнадцять років фінансувати об'ємну газету й потужне видавництво можуть собі дозволити вельми небідні люди, в Україні – дуже часто різнотипні корупціонери чи так звані «агенти впливу» чужих держав), але заради «слави, того дива» довелося на схилі літ заспівати про Шевченка як не лише «міфотворця», а й «національного поета» та «пророка». Пройтися, так би мовити, «і задком, і передком» перед Шевченківським комітетом. Важкий і безмірно драматичний виявляється у декого шлях на преміальний Парнас! Ще й, як на біду, Майдан та війна (до речі, серед добровольців на фронті адептів пана професора та інших представників радикальних лібералістичних сект – космополітів, феміністок, апатридів, постмодерністів та ін. – чомусь досі не помічено) затримали висунення аж на два роки...

Насамкінець ще таке. Якщо звернутися до вимог щодо праць, котрі висуваються на здобуття Шевченківської премії, то вона присуджується «за найвидатніші твори літератури і мистецтва, публіцистики і журналістики, які є вершинним духовним надбанням українського народу», а також «збагачують історичну пам'ять народу, його національну свідомість і самобутність». Що ж, навіть за найнеуважнішого й компліментарного розгляду, якщо він, звичайно бодай формально об'єктивний, важко віднести номіновані книжки «Шевченко, якого не знаємо» та «Шевченкові «Гайдамаки»» до «найвидатніших творів», «вершинного духовного надбання українського народу». Не вельми збагачують вони й «історичну пам'ять народу, його національну свідомість і самобутність», хоч би як штучно, в останній момент, не одягав автор маску патріота чи «нативіста» і не вставляв у них слова «пророк», «колективна ідентичність» чи «Україна». Швидше, їх «неможливо переоцінити» у плані денационалізації й примітивізації української науки та демонізації самого Тараса Шевченка. І взагалі, премія імені «шамана» й співця «етнічної чистки», на мій многогрішний погляд, навряд чи мала би тішити его майстра «тонких» прочитань...